

Συνέντευξη στην Ελένη Γαλάνη

Μανταλίνα Ψωμά, Eerily Quiet

Bookpress.gr magazine, Μάρτιος 2014, <http://www.bookpress.gr/politismos/eikastika-mousiki/madalina-psoma-apokosmi-hsyxia>

Ερώτηση: «Eerily quiet» στα ελληνικά σημαίνει «απόκοσμη ησυχία». Μια πραγματική ή φαινομενική ησυχία, που κρύβει μυστικά;

Απάντηση: Μια κατάσταση που σου προκαλεί αντικρουόμενα συναισθήματα. Θαλπωρή και αναστάτωση ταυτόχρονα, διαισθάνεσαι ότι κάτω από την φαινομενική ηρεμία υποβόσκει μια επικίνδυνη ανατροπή.

Ερώτηση: Στα έργα σου υπάρχει κάτι το οικείο και ταυτόχρονα ανοίκειο. Κατά τον Βίκτορ Σκλόφσκι, ο ρόλος της τέχνης είναι (μέσω του μηχανισμού που ο ίδιος ονομάζει «ανοικείωση») να επαναφέρει την πρώτη σωματική και βιωματική επαφή που είχαμε με τα αντικείμενα, πριν αυτά καταγραφούν στη συνείδησή μας ως γνωστά, να μας παρουσιάσει δηλαδή με κάποιον τρόπο τα οικεία αντικείμενα ως άγνωστα. Αυτό μπορεί να ισχύει στην ζωγραφική μέσω της εικόνας και στη λογοτεχνία μέσω της γλώσσας. Λειτουργεί αυτό στην ζωγραφική σου (και αν ναι με ποιον τρόπο);

Απάντηση: Ενδεχομένως να ισχύει. Αν ο Σκλόφσκι εννοεί ότι με την «ανοικείωση» επιστρέφουμε στην ουσία των πραγμάτων, αποδεσμευοντάς τα από τα «καλούπια», τον τρόπο που μας έχει επιβάλλει να τα βλέπουμε ο κοινωνικός μας περίγυρος, όταν την ουσία των πραγμάτων την αντιλαμβανόμαστε βέβαια μέσα από την πείρα της ενήλικης ζωής μας, τότε ναι, θα συμφωνήσω μαζί του. Ίσως και γι αυτόν τον λόγο οι πρωταγωνιστές στα έργα μου είναι παιδιά με ενήλικες εκφράσεις, πράγμα που συμβάλλει επίσης σ' αυτήν την απόκοσμη αίσθηση που σου προκαλούν παρά την παιδική τους αθωότητα. [βλ. το έργο με τίτλο «It wasn't me», στην κεντρική εικόνα]

Ερώτηση: Έχεις παραδεχθεί σε συνεντεύξεις σου πως έχεις επηρεαστεί από ζωγράφους όπως ο Χόπερ, ο Ρίχτερ και ο Χόκνευ. Πριν από λίγες ημέρες (και μέχρι τις 11/5/2014) εγκαινιάστηκε στην Dulwich Picture Gallery στο νότιο Λονδίνο αναδρομική έκθεση με έργα του Χόκνευ με αναφορές στους αγαπημένους του ποιητές και λογοτέχνες.

Κατά τη γνώμη σου πόσο ενδιαφέρον έχει (ή δεν έχει) μια προσπάθεια «αποτύπωσης» της λογοτεχνικής εμπειρίας με εικόνες;

Απάντηση: Κάθε καλλιτέχνης που δουλεύει σε καθημερινή βάση, κάθε επαγγελματίας καλλιτέχνης, είναι συνεχώς σε αναζήτηση θεμάτων για τη δουλειά του. Σε αυτήν την αναζήτηση θα αντλήσει υλικό απ' τα αντικείμενα του ενδιαφέροντός του. Όταν τον ενδιαφέρει η λογοτεχνία θα αντλήσει και από εκεί. Το να αποτυπώσει συγκεκριμένο(-α) λογοτεχνικό(-ά) έργο(-α) μπορεί να είναι μία ενδιαφέρουσα πρόκληση. Προσωπικά προτιμώ να μην δεσμεύομαι με κάτι πολύ συγκεκριμένο. Η λογοτεχνία και ο κινηματογράφος είναι οι βασικές πηγές έμπνευσής μου.

Ερώτηση: Στο παρελθόν έχεις φιλοτεχνήσει κατά παραγγελία ένα ζωγραφικό έργο για έκθεση στο Ντύσσελντορφ με αναφορά σε γνωστό βιβλίο του Γκαίτε. Μπορείς να μας μιλήσεις γι αυτό; Πώς θα περιέγραφες αυτή την εμπειρία;

Απάντηση: Πράγματι μια φορά μου ζητήθηκε να φτιάξω κάποιο έργο για τον Γκαίτε για έκθεση που θα γινόταν στο μουσείο του Γκαίτε στο Ντύσσελντορφ στο πλαίσιο του εορτασμού των 250 χρόνων από τη γέννησή του. Διάβασα το βιβλίο «Οι εκλεκτικές συγγένειες» γιατί μου άρεσε ο τίτλος και όντως το περιεχόμενο με άγγιξε πολύ. Πραγματευόταν στην ουσία την περίεργη σχέση και ένταση που δημιουργήθηκε στη σχέση δύο φιλικών ζευγαριών, όταν αντάλλαξαν μεταξύ τους συντρόφους και συνέχισαν να υποκρίνονται ότι όλα κυλούν φυσιολογικά. Ο Γκαίτε εμβαθύνει στην ανθρώπινη ψυχή, περιγράφοντας ανεκπλήρωτα πάθη ανάμεσα σε ευαίσθητες αλλά βαθιά ανικανοποίητες προσωπικότητες, προβάλλοντας την τραγικότητα του ανθρώπου μέσα στον διαρκή, αγωνιώδη αλλά μάταιο αγώνα του για ευτυχία. Θέλοντας να αποτυπώσω την σκηνή του κοινού δείπνου των δύο ζευγαριών με την αμηχανία να πλανάται και να βαραίνει την ατμόσφαιρα, φωτογράφισα εμένα με τον τότε σύντροφό μου μία φορά καθισμένους από την μία και μία από την άλλη μεριά του τραπεζιού. Στη συνέχεια ένωσα τα δύο μισά των φωτογραφιών, έχοντας αρχικά σκοπό να αλλάξω ζωγραφικά το ένα από τα δύο ζευγάρια. Όταν όμως είδα το κολλάζ μου άρεσε η εικόνα των δύο δίδυμων ζευγαριών και αποφάσισα να τους (μας) ζωγραφίσω έτσι, θεωρώντας ότι μ'αυτόν τον τρόπο αποκτά η σύνθεση μεγαλύτερο ενδιαφέρον από φιλοσοφικής ακόμα και «ψυχαναλυτικής» πλευράς. Αν και είχα μεγάλη

πίεση χρόνου, απόλαυσα πολύ αυτήν την εμπειρία και όλη την διαδικασία μέχρι την ολοκλήρωση του έργου, που είχε μάλιστα και αρκετή επιτυχία.

Ερώτηση: Χαρακτηρίζεις το ύφος της ζωγραφικής σου ως «trip realism». Με ποιο λογοτεχνικό είδος θα έλεγες πως έχει περισσότερα κοινά στοιχεία; (ποίηση, μυθιστόρημα, νουβέλα, επιστημονική φαντασία, ταξιδιωτική ιστορία, ιστορία μυστηρίου κλπ).

Απάντηση: Δεν είναι δικός μου ο χαρακτηρισμός. Ένας πολύ καλός μου φίλος και «φανερός» της δουλειάς μου την χαρακτήρισε έτσι, με την έννοια ενός «φευγάτου» ρεαλισμού που σε ταξιδεύει, όπως λέει ο ίδιος. Θα έλεγα ότι περισσότερα κοινά στοιχεία έχει με την ποίηση, γιατί αν και αφηγηματική, αφήνει ελεύθερο τον θεατή να την «διαβάσει» με τον δικό του (βιωματικό) τρόπο.

Ερώτηση: Υπάρχουν συγγραφείς που έχουν επηρεάσει το έργο σου; Ποιοί είναι οι αγαπημένοι σου συγγραφείς/ βιβλία;

Απάντηση: Πάρα πολλοί συγγραφείς με έχουν επηρεάσει. Ανάμεσα σε αυτούς θα ονόμαζα τον Ναμπόκοφ, ιδιαίτερα το βιβλίο του «Η αληθινή ζωή του Σεμπάστιαν Νάιτ», τον Ντοστογιέφσκι, απ' τα αγαπημένα μου «Ο Ηλίθιος», τον Φερνάντο Πεσσόα όχι μόνο σαν δημιουργό αλλά και σαν προσωπικότητα με την «βίβλο» του «Το βιβλίο της ανησυχίας», τον Μπαλζάκ για τον τρόπο που διεισδύει στην γυναικεία ψυχή (πχ. στο «Η τριαντάχρονη γυναίκα»), την Ίνγκεμπορ Μπάχμαν με το κορυφαίο αλλά πολύ σκληρό βιβλίο «Μαλίνα», το οποίο δεν ξέρω αν επηρέασε τη δουλειά μου πάντως σίγουρα άλλαξε την ζωή μου, τον Μισέλ Τουρνιέ με το «Παρασκευάς ή στις μονές του Ειρηνικού», τον Τόμας Μπέρνχαρντ με το «Ένα παιδί», τον Ρόμπερτ Μούζιλ με το «Οι τρεις γυναίκες», τον Ίρβιν Γιάλομ, ιδιαίτερα το «Όταν έκλαψε ο Νίτσε», τον Νίκο Θέμελη με την τριλογία του «Η Αναζήτηση», «Η Ανατροπή» και «Η Αναλαμπή», τον Προυστ με το «Αναζητώντας τον χαμένο χρόνο» και πολλούς άλλους.

Ερώτηση: Στο 54ο φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης (Νοέμβριος 2013) ο Αυστριακός κινηματογραφιστής Γκούσταβ Ντόιτς μέσα από το έργο του «Σέρλι Οράματα πραγματικότητας» δημιούργησε ένα φιλμ πατώντας αποκλειστικά και μόνο στο ζωγραφικό έργο του Έντουαρντ Χόπερ: δεκατρείς από τους πίνακες του ζωγράφου «ζωντάνεψαν» με κινηματογραφικά πλάνα για να αφηγηθούν τη ζωή

μιας γυναίκας και μιας εποχής. Ορισμένοι από τους πίνακές σου θυμίζουν έντονα κινηματογραφικά stills. Πώς βλέπεις αυτόν τον διάλογο ανάμεσα στις δύο τέχνες; Μπορείς να αναφέρεις ταινίες ή σκηνοθέτες που σε έχουν επηρεάσει;

Απάντηση: Η σχέση της ζωγραφικής μου με τον κινηματογράφο είναι διαρκής. Θα μπορούσα να πω ότι αποτελεί την κύρια πηγή της έμπνευσής μου. Πάρα πολλές φωτογραφίες που έχω στο αρχείο μου προέρχονται από κινηματογραφικά stills, κάποια απ' τα οποία θα γίνουν η πρώτη ύλη για κάποιο προσχέδιο. Χωρίς να έχω χρησιμοποιήσει και επεξεργαστεί εικόνες από τους συγκεκριμένους σκηνοθέτες –προτιμώ την πρώτη ύλη να την παίρνω από πιο «αδιάφορες» β' ποιότητας ταινίες, ώστε να επεμβαίνω ανεπηρέστα στις εικόνες προσδίδοντάς τους μέσω ψηφιακής επεξεργασίας το δικό μου «ύφος»–, σκηνοθέτες που με έχουν εμπνεύσει είναι οι Ταρκόφσκι, Κισλόφκι, Λυντς, Κουστουρίτσα, Κρόνεμπεργκ, Βέντερς, Φριτς Λανγκ, Μπουνιουέλ, Αντονιόνι, Πολάνσκι, Αγγελόπουλος, Δαμιανός και πολλοί άλλοι.